

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ชาวพื้นถิ่นอีสานรวมทั้งชาวไทยโดยทั่วไปมีลักษณะ เสน่ห์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ชอบพูดถ้อยคำให้คล้องจองมีสัมผัสกัน ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้เอง ได้พัฒนาไปเป็นรูปลักษณะของบทร้อยกรองอย่างง่ายๆ แล้วจึงมีความสลับซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ

จากการศึกษาถึงรูปลักษณะร้อยกรองของชาวพื้นถิ่นอีสานของผู้วิจัย พบว่าชาวพื้นถิ่น เรียกชื่อรูปลักษณะของ ร้อยกรอง ทั้งที่ถ่ายทอดโดยวิธีมีขปาฐะและวิธีลายลักษณ์แตกต่างกันออกไป เช่น เรียกบทร้อยกรองที่ใช้สำหรับคู่ขวัญว่า ฮ้าย หรือเรียกบทร้อยกรองที่หมอลำใช้สำหรับขับร้องว่า กลอนลำ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเรียกชื่อบทร้อยกรองในภาคอีสานว่า กาย ฮ้าย หรือกลอนลำก็ตาม แต่รูปลักษณะสัมผัสก็เป็น เช่นเดียวกับรายของภาคกลางนั่นเอง

สำหรับ เนื้อหาของบทร้อยกรองพื้นถิ่นอีสานนั้นจะมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ปริศนาคำทาย ซึ่งเป็นร้อยกรองสั้นถือได้ว่าเป็น เครื่องมือบันทึกหรือสื่อข่าวให้ผู้คนโดยทั่วไปได้เข้าใจถึงสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมของชาวพื้นถิ่นอีสาน โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมวัตถุได้เป็นอย่างดี

ฉญา ปกติสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ฉญาภาษิต และฉญาเกี่ยว เนื้อหาของฉญาส่วนใหญ่จะแสดงออกมาในลักษณะของความเปรียบเทียบ แต่ความเปรียบเทียบเหล่านั้นก็ได้ไปจากอิทธิพลของ แนวคิดหรือวัฒนธรรมของสังคมอีกทอดหนึ่ง

คำคู่ขวัญ เป็นร้อยกรองที่ผูกพันกับความเชื่อมาตั้งแต่โบราณกาล เนื้อหาโดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนขยายความ ส่วนคู่ขวัญ และส่วนลงท้าย

บทเชิงต่างๆ จัดเป็นร้อยกรองประกอบแนวคิดทางค่านิยมเชื่อ เช่นเดียวกับคำขวัญ บางครั้งเนื้อหาของบทเชิงนั้นจะหายาก และอาจจะมีการประชันรู้หนังสือกลไกชักเป็นภาพการประกอบภารกิจ คำและภาพเหล่านั้นชาวพื้นถิ่นไม่ถือเป็นเรื่องหายาก โสณ เสียหาย

มีบทเชิงอยู่ประเภทหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวกับการขอฝน นั่นคือ บทเชิงพระเวสสันดร ในเทศกาลเทศน์มหาชาติ เนื้อหาของบทเชิงประเภทนี้จะกล่าวถึงอดีตและการกระทำที่เด่นๆของพระเวสสันดรกับพระนางมัทรี เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสจดจำไว้สอนใจ หมอลำ เป็นบทร้อยกรองเพื่อการแสดง เป็นส่วนใหญ่ แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ หมอลำกลอน กับหมอลำหมู่

เนื้อหาของหมอลำสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆคือ เนื้อหาที่มาจากนิทานและวรรณกรรม กับเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์หรือวิชาความรู้ในด้านต่างๆ สำหรับเนื้อหาของบทร้อยกรองที่เป็นหมอลำที่ใคร่คนเคามาจากนิทานและวรรณกรรมนั้น จะมีความละม้ายแก่กัน เช่น เป็นเรื่องของผู้มีบุญญาภาพ ตัวละครมีแบบตายตัว หรือมักจะจบลงด้วยปคติสุข และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ นิยมสอดใส่แนวคิดทางพุทธศาสนาไว้สอนใจผู้ชมอยู่เสมอๆ

ส่วนเนื้อหาของหมอลำที่มาจากประสบการณ์หรือวิชาความรู้ในด้านต่างๆนั้น จะเป็นการให้ความรู้ ให้การอบรมสั่งสอนผู้ชมไปในตัว ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้รอบรู้และทันต่อเหตุการณ์

บทเพลงสำหรับเด็ก มีเนื้อหาที่พอจะจัดแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงล้อของเด็ก และเพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

ในจำนวนเพลงสำหรับเด็กทั้ง ๓ ประเภทใหญ่ๆดังกล่าวข้างต้นนั้น เพลงกล่อมเด็กจัดเป็นเพลงที่มีเนื้อหาหลากหลายที่สุด ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นต้นของฉายาให้ตระหนักถึงระบบวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสานในหลายๆด้านได้เป็นอย่างดี

การใช้บทร้อยกรองของชาวพื้นถิ่นอีสานมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๑. เพื่อควบคุมสังคม นับเป็นความชาญฉลาดของกวีชาวพื้นถิ่นที่ดึงเอาคำสั่งสอน ขอบห้าม หรือความเชื่อต่างๆซึ่งแต่เดิมมาเป็นตัวควบคุม หรือกำหนดพฤติกรรมของผู้คนในสังคมมาแต่งสร้าง เป็นบทร้อยกรอง เพื่อใช้ย้ำเตือน รวมไปถึงบังคับให้ชาวพื้นถิ่นตั้งมั่นอยู่ในความสุจริต ไม่รุกรานเบียดเบียนกัน บทร้อยกรองในลักษณะนี้มักจะ เป็นแง่คิด สุภาษิต หรือคำสอนใจ ที่ไม่ไกลไปจากความเชื่อและคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา เพราะว่าการอิงศาสนาจะมีผลบังคับใช้ต่อสังคมได้อย่างดียิ่ง เนื่องจากชาวพื้นถิ่นต่างก็นับถือศาสนาเดียวกัน เป็นเกณฑ์อยู่แล้ว บทร้อยกรองที่มีอิทธิพลควบคุมสังคมนี้ ได้แก่ ฃญาภาษิต

๒. เพื่อความบันเทิง เป็นการนำเอาบทร้อยกรองไปสนองความต้องการของผู้คนในสังคมได้ในลักษณะหนึ่ง ทำให้มนุษย์คลายจากความเคร่งเครียด เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินขึ้นมาแทนที่

การนำเอาบทร้อยกรองไปใช้เพื่อความบันเทิงนี้ พิจารณาได้เป็น ๒ ลักษณะ

คือ

๒.๑ เพื่อความบันเทิง ที่มีจุดมุ่งหมายอื่น

๒.๒ เพื่อความบันเทิง อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

๑. บทร้อยกรองพื้นถิ่นอีสานบางประเภท โดยเฉพาะฃญา สมควรนำมาศึกษาอย่างละเอียดทั้งในรูปลักษณะที่มีสัมผัสและไรสัมผัสต่อ เนื่อง

๒. ควรจะมีการศึกษาถึงอิทธิพลของวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีบทบาทต่อวรรณกรรม

ลายลักษณ์ รวมทั้งศึกษาถึง อิทธิพลของวรรณกรรมลายลักษณ์ที่มีบทบาทต่อมุขปาฐะวรรณกรรมของชาวพื้นถิ่นอีสานด้วย

๓. ควรจะมีการศึกษาวิเคราะห์ถึง รูปลักษณะของบทร้อยกรองพื้นถิ่นอื่นอย่างละเอียด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย